

LOS LATEN is graag zien

Michèle maakte een voorstelling over vriendin Emily's euthanasie wegens ondraaglijk psychisch lijden

Eind augustus 2018 overleed Emily na een jarenlange innerlijke strijd tegen het monster achter haar ribbenkast. Op 27-jarige leeftijd koos ze voor euthanasie wegens ondraaglijk psychisch lijden. Michèle (29), actrice en een goede vriendin van Emily, maakte de autobiografische theatervoorstelling *Emily, Such Fun...*

Tekst: Marijke Clabots Foto's: Andreas Van Esbroeck

'Ik leerde Emily kennen tijdens het eerste jaar van mijn bacheloropleiding drama aan RITCS in Brussel. Bij de start van het academiejaar was het traditie dat studenten die al een jaar of meer achter de kiezen hadden, iets brachten voor de groep nieuwkomers. Emily, die haar eerste jaar dubbelde, was een van die studenten. Ze bracht een monoloog, die ze naar mijn gevoel waanzinnig goed speelde. Ik was gefascineerd door haar performance, en toen we vervolgens in dezelfde klas zaten, hadden we meteen een spontane klik met elkaar. Het was eigenlijk vriendschap op het eerste gezicht (*lacht*). Ik merkte al gauw dat ze een gouden hart had. Ze was altijd vriendelijk, lief en behulpzaam voor anderen. Emily was iemand met wie je diepgaande en intelligente gesprekken kon voeren, maar met wie je evengoed op een puberale manier kon omgaan. Daarnaast deelden we hetzelfde gevoel voor - zwarte - humor. Ze was zo creatief dat ze vrijwel alles door een andere bril bekeek. Maar bij momenten kon ze het ook heel lastig hebben. Wanneer ik bijvoorbeeld vroeg om op café nog iets te gaan drinken, zei ze zelden ja. In een rumoerige omgeving zitten vond ze moeilijk, en ze vertoefde minder graag in grote groepen dan ik. Ik vond dat wel vreemd, ja... Toen voelde ik al dat er veel meer aan

de hand was dan Emily liet zien. Hoewel ze in een-op-eengesprekken wel over zichzelf, haar levenssituatie en verleden vertelde, was het soms toch best moeilijk om tot haar door te dringen, want zo'n open boek was ze nu ook weer niet. Gaandeweg begon ik te ontdekken wat haar diepere wortels waren, de diepere wortels van de Emily die ik nog niet had gezien. **Ze worstelde al bijna een leven lang met zichzelf en ging naar een psycholoog om aan zichzelf te werken. Ze gaf aan dat ze issues had, maar ik had geen idee van hoe diep ze in werkelijkheid zat.** Ik dacht eerder: iedereen heeft ups-and-downs. Ik

had. Ik was bang dat ze er zelfs nooit meer uit zou komen. Mijn angst bleek niet ongegrond, want die twee maanden werden uiteindelijk jaren.'

WENS OM TE STERVEN

'Hoewel we elkaar sinds haar opname niet meer zo vaak zagen, hielden we contact. Dat verliep vooral via chatgesprekken. In eerste instantie was Emily opgelucht dat ze een plekje had gevonden om aan zichzelf en haar diepgewortelde problemen te werken. Ze zette stappen vooruit, maar na

'In de psychiatrie werden er tal van labels op haar geplakt. Emily vocht daartegen, want diep vanbinnen wist ze dat ze niet te genezen was.'

ook, dus ik begrijp je en juich toe dat je hulp zoekt. Maar de sessies met de psycholoog waren lang niet voldoende. Niet veel later liet ze zich voor een periode van twee maanden opnemen in de psychiatrie, en dat was een beslissing waar ik helemaal niet achter stond... Het is moeilijk om uit te leggen, maar mijn buikgevoel zei dat haar traject wel eens veel langer zou kunnen duren dan Emily voor ogen

verloop van tijd namen haar crisissen en zelfdestructieve gedrag toe. In de psychiatrie werden er tal van labels op haar geplakt. Emily vocht daartegen, want diep vanbinnen wist ze dat ze gewoonweg niet te genezen was. Niet met medicatie, niet met een behandeling. Dat heeft ze altijd geweten, denk ik. Toch was ze ondanks haar leed bewust op zoek naar omstandigheden waarin ze op een draaglijke en

'Accepteren wat er met haar zou gebeuren was allesbehalve vanzelfsprekend, maar onze oerliefde hield ons overeind.'

lijdt, is zo'n situatie niet evident, want wie wil in godsnaam iemand afgeven die hij of zij zo graag ziet? Desondanks zijn heel veel mensen uit Emily's omgeving haar blijven steunen tot op haar laatste dag.'

OERLIEFDE

'Voor mij is het een hele zoektocht geweest om te proberen accepteren wat er met Emily zou gebeuren. Dat was allesbehalve vanzelfsprekend, maar de oerliefde die we voor elkaar hadden, hield ons overeind. Toen Emily groen licht voor de euthanasie kreeg, werd er een sterfdatum geprikt. Maar door diverse omstandigheden zit er zeven jaar tussen haar eerste opname en uiteindelijke euthanasie. In de zomer van 2015, een paar weken voor de euthanasie zou plaatsvinden, werd er een documentaire over haar keuze gemaakt. De bedoeling was dat die pas uitgezonden zou

worden wanneer Emily al overleden was, maar op die bewuste dag zei Emily geheel onverwacht dat ze niet met de euthanasie wilde doorgaan omdat ze al twee weken lang geen crisis had gehad en zich afvroeg waar dat vandaan kwam. Ze kon er toen niet mee doorgaan, wat volledig te begrijpen is. Maar de documentaire werd wel uitgebracht, met een hele mediaheisa tot gevolg. Daarna trok een van haar artsen zich terug en vernam ze dat ze de procedure deels opnieuw moest doorlopen en minstens een jaar lang geen beroep mocht doen op euthanasie. Dat was de zoveelste klap in haar gezicht, want een jaar is erg lang voor iemand die in zo'n diep en jarenlang traject van lijden zit. Ik weet nog altijd niet waar die beslissing precies vandaan kwam. Ik denk dat de artsen door de media-aandacht bang waren om een fout te maken. Enerzijds valt dat te begrijpen,

want de wet voorziet geen strafmaat specifiek voor het onterecht uitvoeren van euthanasie. Het enige wat er dan kan gebeuren, is een klacht wegens gifmoord, zoals in de zaak rond Tine Nys gebeurde. Artsen zijn kwetsbaar en er is geen vangnet voorzien als ze een fout maken. Maar het moment waarop mensen toestemming krijgen voor euthanasie, geeft vaak een gevoel van bevrijding, net omdat die mensen weten dat er een uitweg is. Sommigen kiezen ervoor om nog jaren verder te vechten, net omdat ze weten dat ze eruit kunnen stappen als het echt niet meer gaat. Op het moment dat die uitweg weer werd afgesloten, is de hel losgebarsten. Dat tweede afscheid op 25 augustus 2018 – want ik heb twee keer afscheid moeten nemen – was stukken erger dan dat in de zomer van 2015. In alle eerlijkheid had ik liever gehad dat Emily destijds ja had gezegd, want dan had ze dat vreselijke parcours daarna niet meer hoeven af te leggen.'

MONSTER ACHTER HAAR RIBBENKAST

'Ondanks het feit dat Emily nooit tot in de kern van haar ziel en lijden liet kijken, schreef ze haar ervaringen door de jaren heen uitgebreid en gedetailleerd neer. Die gigantische berg aan zelfgeschreven teksten - waaronder talrijke gedichten, bespiegelingen en zelfreflectie - overhandigde ze me een paar dagen voor haar overlijden. Ze vroeg of ik iets met haar verhaal wilde doen wanneer ze er niet meer was. Dat was een belofte die ik maar al te graag wilde nakomen, al ben ik pas twee

weken later begonnen met lezen, omdat ik wist dat haar teksten confronterend zouden zijn en ik anders nog veel te veel vragen voor haar had, terwijl die tijd ons niet restte. Toen ik eenmaal ging lezen, ontdekte ik dat haar lijdensweg al in haar kindertijd begon. Zo schrijft ze onder andere dat ze op vijfjarige leeftijd naar school liep en toen al besepte dat ze eigenlijk liever niet wilde leven. **Emily beschreef het als een soort van monster dat achter haar ribbenkast zat, dat alsmaar groter werd en waar ze op den duur geen controle meer over had. Het voelde alsof iets in haar alles aan het overnemen was.** Het lijkt alsof ze altijd heeft geweten dat dat monster in haar zat en alsof ze altijd heeft gevochten tot ze uiteindelijk in opname ging. Maar wat toen volgde, was zo verwoestend dat het gewoonweg niet meer klein te krijgen was. Emily schreef ook over haar leven in de psychiatrie. Daar zaten verschrikkelijke ervaringen tussen. Ze schrijft over fixatie en gedwongen medicatie. Daarnaast beschrijft ze ook heel

'Ik wil een stem geven aan mensen met een psychische kwetsbaarheid én aan hun omgeving, want zij worden véél te weinig gehoord.'

mooie momenten met hulpverleners, die de keuze voor nabijheid durfden te maken. Het was enorm zwaar om die teksten te lezen en met nog meer vragen achter te blijven. Dat laat uiteraard zijn sporen na, al vond ik het als actrice niet meer dan logisch om van haar verhaal een theatervoorstelling en -lezing te maken, met als doel het thema bespreekbaar te maken in al zijn facetten. Daarvoor schakelde ik de hulp in van regisseur Mattias De Paep, wat resulteerde in *Emily, Such Fun...* In tegenstelling tot wat je misschien zou denken, is het geen pleidooi voor euthanasie. We willen net inkijk geven in de wereld van de psychiatrie en het euthanasiedebat. Bovendien willen we een stem geven aan mensen met een psychische kwetsbaarheid én aan hun omgeving, want zij worden nog véél te weinig gehoord. Dat heeft onder andere te maken met het feit dat je niet kan zien dat iemand psychisch lijdt. Bij mensen die een ziekte als kanker hebben, wordt dat lijden zichtbaarder. Net door die onzichtbaarheid moet je als buitenstaander in feite blind vertrouwen op de ervaring van de patiënt en wat die daarover vertelt. Maar hun stem wordt vandaag nog veel te vaak opzijgeschoven omdat die gekleurd zou zijn door hun problematiek, terwijl ik maar weinig mensen ken die zo'n goed zelfinzicht hebben als Emily had. Ik kan mezelf niet eens zo goed beschrijven.'

ANDERS VASTHOUDEN

'Daarnaast hopen we dat er meer aandacht komt voor mensen die de lijdensweg van hun dierbare vanaf de zijlijn ervaren, want zo'n rol is ook

‘Voorheen was de dood een onderwerp dat ik liever vermeed, terwijl ik nu heb geleerd dat het iets is wat bij het leven hoort en ook mooi kan zijn.’

niet te onderschatten. Onlangs deden Mattias en ik een onlinelezing voor Similes, een organisatie die familie en naasten van psychisch kwetsbare mensen ondersteunt. Ik was bang voor hun reactie, omdat ik niet kon inschatten hoe alles bij hen binnen zou komen. Er zitten heel harde passages tussen, maar het werd een van de mooiste momenten uit mijn leven. Na afloop begon vrijwel iedereen zijn verhaal te delen en zeiden ze dat het allemaal zo herkenbaar was. Op dat ogenblik viel er een gigantische last van mijn schouders, want ik heb me geruime tijd alleen gevoeld in dat proces. Ik wist destijds niet bij wie ik terecht kon. Mijn omgeving wist dat wel, maar om er zo maar open en bloot over te praten... Dat was veel te moeilijk. Nu kan ik in *Emily, Such Fun...* ook mijn verhaal kwijt. In die zin is de voorstelling maken een belangrijk onderdeel van mijn rouwproces geweest. Sinds Emily's overlijden ben ik heel anders naar de dood gaan kijken. Voorheen was het een onderwerp dat ik liever vermeed en waar ik al zeker niet mee in aanraking wilde komen, terwijl ik gaandeweg heb geleerd dat het iets is wat gewoon bij het leven hoort en ook mooi kan zijn. Loslaten is graag zien. Ik ben dankbaar dat Emily me vertrouwde en dat ik tot op het bot heb mogen kijken om wat er allemaal gebeurd is beter te kunnen begrijpen. Ik vind het dan ook be-

langrijk dat dit verhaal verteld wordt, want sinds haar opname is er weinig veranderd. Er zijn nog steeds eindeloze wachtrijen, terwijl er veel mensen zijn die psychisch lijden, en al zeker in deze bizarre tijden. **Nu al, nog voor de voorstelling klaar is, krijgen we spontane getuigenissen van mensen met een gelijkaardig verhaal. Er loopt duidelijk nog heel wat mis in de geestelijke gezondheidszorg.** Emily had haar verhaal zelf naar buiten willen brengen, maar had daarvoor niet meer de energie, dus ik ben blij dat ik mijn belofte aan haar ben nagekomen. Ik beleef het nog steeds met ups-and-downs, maar dankzij haar teksten kan ik mijn verdriet beter plaatsen. Hoewel Emily er al bijna drie jaar niet meer is, gaat er werkelijk geen dag voorbij waarop ik niet aan haar denk. Ze is nog altijd heel aanwezig, en dat zal voor altijd zo zijn. Om met een citaat uit de theatervoorstelling te eindigen: loslaten? Da's anders vasthouden.'

Wil je meer lezen

over psychisch lijden en euthanasie? Surf dan naar nl.similes.be en leif.be.

Wie op de hoogte wil blijven

of de voorstelling graag wil zien, kan zich inschrijven voor de nieuwsbrief op Emilysuchfun.be.

Warme oproep van Michèle

Lieve lezer,

Naar aanleiding van ons project ontvingen we al een aantal spontane getuigenissen van mensen over hun ervaring in de psychiatrie. Sommige zijn positief, andere zijn ronduit schrijnend. Ons project wil mensen met een psychische kwetsbaarheid en hun omgeving een stem geven. Heb je zelf als patiënt ervaring in de psychiatrie? Of sta je dicht bij iemand die zo'n ervaring heeft? Dan zouden we het heel fijn vinden als je je getuigenis met ons zou willen delen. Dat kan al dan niet anoniem via Emilysuchfun.be/getuigenissen. In aanloop naar de première van onze voorstelling willen we al die ervaringen volledig anoniem naar buiten brengen. Met jouw hulp kunnen we misschien iets in beweging brengen en ook jouw stem op een anonieme manier hoorbaar maken.